

Husby

**Husby-Rekarne 3:20, Husby-Rekarne socken,
Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Lars Norberg

Husby

**Husby-Rekarne 3:20, Husby-Rekarne socken,
Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har under perioden 2020-05-11 – 2020-05-14 genomfört en arkeologisk utredning inför husbyggnation i anslutning till Husby by söder om Eskilstuna. Utredningen utfördes med anledning av närheten till tidigare kända fornlämningar. Fornlämningarna utgörs dels av gravmiljöer från järnålder, dels av bytomter från historisk tid. I området finns bland annat de så kallade stavstenarna samt en rundad och en skeppsformad stensättning.

Utredningsområdet, som uppgick till knappt 3 hektar, utgjordes av en flack yta belägen mellan två höjdparter, ett i norr och ett i söder. Höjdnivåerna varierade mellan cirka 31-35 meter över havet. Den mindre och separat belägna ytan låg inklämd i det villaområde som idag utgör Husby by. Här låg höjden på cirka 28-30 meter över havet.

Vid utredningen påträffades objekt i form av två boplatslägen samt ett potentiellt läge för gravar och/eller boplatslämningar (objekt 1-3). Då inget av arkeologiskt intresse framkom bedömdes objekten som *Ej kulturhistorisk lämning*.

Rapporten kan laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställas från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2020

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Topografi & kulturmiljö 5

Resultat 7

Resultattabell

Objekt

Referenser 9

Arkiv

Administrativa uppgifter 9

Bilagor 10

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Bilaga 2. Schakttabell

Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med utredningsområdet. Skala 1:2 000

Bilaga 4. Utdrag ur Fastighetskartan med utredningsområdet. Skala 1:1 000

Bilaga 5. Fotodokumentation

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har genomfört en arkeologisk utredning inom Husby-Rekarne 3:20, Husby-Rekarne socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län (figur 1, 2 & 4). Utredningen utfördes eftersom Niklas Johansson planerar att bebygga fastigheten. Det knappt tre hektar stora utredningsområdet var beläget drygt sex kilometer sydsydväst om centrala Eskilstuna.

Med anledning av närheten till tidigare kända fornlämningar fattade länsstyrelsen i Södermanlands län beslut om att en arkeologisk utredning skulle utföras (lst dnr 431-2166-2020) enligt 2 kap. 11 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Niklas Johansson. Arbetet genomfördes under perioden 2020-05-11 – 2020-05-14.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg. Vid fältarbetet deltog även Ingeborg Svensson. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Syfte & metod

Syfte

Syftet med utredningen var att ta reda på om fornlämningar kommer att beröras av arbetsföretaget samt att beskriva dessa. Konstaterade fornlämningar skulle om möjligt även avgränsas.

Resultatet av utredningen ska utgöra underlag för länsstyrelsens vidare hantering av ärendet samt bilda ett underlag för planerad byggnation i området.

Metod

I syfte att skapa ett underlag inför fältarbetet utfördes inledningsvis en kart- och arkivstudie. Kartmaterialet utgjordes av lantmäteriakter (Lantmäteriets digitala kartarkiv) samt jordarts-, strandlinjeförskjutningskartor (SGU) och lantmäteriets historiska ortofoton.

Därefter genomfördes en inventering av området, vars syfte var att klargöra eventuella förekomster av fornlämningar och möjliga fornlämningar. För att utreda om det fanns fornlämningar som ej var synliga ovan mark grävdes 20 sökschakt med hjälp av grävmaskin. Schakten, som var mellan 40 och 4 meter långa och cirka 1,6-7,0 meter breda, grävdes skiktvis ned till orörd marknivå och rensades för hand.

Objekt och sökschakt dokumenterades med RTK-GPS och beskrevs i text (bilaga 1 & 2). Vidare gjordes översiktliga områdesbeskrivningar och ett representativt urval av schakt, objekt och miljöer fotodokumenterades (bilaga 5).

Topografi & kulturmiljö

Utredningsområdet utgjordes av flack och svagt sydsluttande åkermark belägen mellan två höjdparter, ett i norr och ett i söder. Höjdnivåerna varierade mellan cirka 31 och 35 meter över havet. En mindre och separat belägen yta låg inklämd i det villaområde som idag utgör Husby. Här låg höjden över havet på cirka 28-30 meter över havet (figur 4, bilaga 3 & 4).

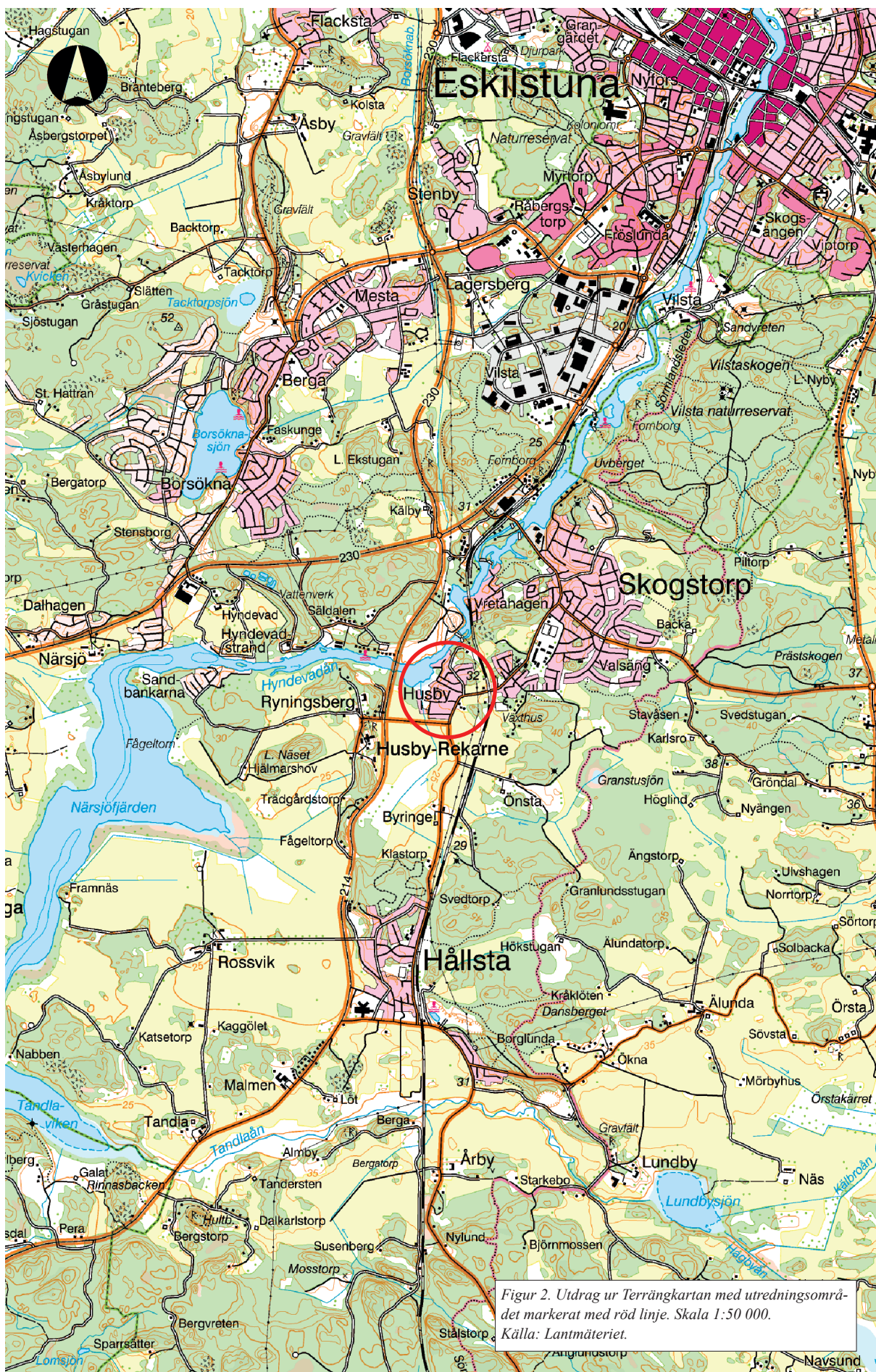
Enligt historiskt kartmaterial finns ingen känd äldre bebyggelse inom utredningsområdet. I väster låg tidigare Husby by, vilken i äldre kartmaterial kan följas från mitten av 1600-talet fram till förra sekelskiftet, då området började bebyggas med villor och sommarstugor. Husby by bestod under historisk tid av tre gårdar, vilkas läge var relativt oförändrat under den aktuella tidsperioden (LMS). Byn är dock betydligt äldre och omnämns ett flertal gånger i medeltida skriftliga källor (RA, SDHK nr 634, 2382 & 4461).

I närheten av utredningsområdet finns fornlämningar i form av gravmiljöer från järnålder (L1984:983, L1984:1588 & L1984:1661), samt möjliga fornlämningar i form av bytomter från historisk tid (L1982:5323). De sistnämnda är idag bebyggda med modern villabebyggelse och utgör lägen efter den historiska bebyggelsen i Husby (KMR).

Intill det separata utredningsområdet finns tre resta stenar, en rundad och en skeppsformad stensättning (L1984:1035, L1984:1644 & L1984:1645, L1984:916 & L1984:917). Fornlämningarna är i dag belägna inom olika fastigheter i form av villatomter. Den unika fornlämningsmiljön, även känd som stavstenarna i Husby, beskrivs redan i *Rannsakningar efter antikviteter* (1969, s. 117f). Under 1800-talet tecknade både Richard Dybeck (figur 3) och Olof Hermelin av platsen, vilket ger en bild av hur miljön såg ut innan villabebyggelsen tog över (Dybeck 1842 & Hermelin 1869, se Burström 1996, s. 127-128).

År 1911 förstördes gravhögen med kantkedja och mittsten, belägen intill stavstenarna (figur 3). Förödelsen orsakades när trävaruhandlare G. Wilson lät uppföra villan Vikingsborg, vilken står där än i dag. Det finns även uppgifter om att ytorna runt omkring de kvarstående resta stenarna jämnades ut och schaktades av. Wilson fälldes för "[...] åverkan å fornlämningar i häradsrätten" (Burström 1996, s. 129f). Ett par år senare undersökte Sune Lindqvist två gravhögar i närområdet, varvid han påträffade en jordbegravning med ett tyskt silvermynt från 1000-talet (Lindqvist 1915, s. 124). Ivar Schnell karterade därefter gravmiljön år 1936 (ATA Sö 2842).

Mellan åren 1987 och 1991 genomfördes mindre arkeologiska insatser i området, dock utan resultat (Sander 1986, Äijä 1990 & Appelgren 1993).

Figur 2. Utdrag ur Terrängkartan med utredningsområdet markerat med röd linje. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet.

Resultat

Vid den inledande inventeringen noterades två lämpliga boplatslägen (objekt 1 & 2) belägna i anslutning till de tidigare registrerade järnåldersgravfälten (L1984:983, L1984:1588 & L1984:1661). Efter sökschaktning utan resultat bedömdes dock båda som *Ej kulturhistorisk lämning*.

Utöver det identifierades ett möjligt grav- och boplatsområde (objekt 3) inom den del som var belägen i villaområdet i nordväst. Området låg relativt lågt i förhållande till Hyndevadåns forna åfåra, men delar angränsade till gravmiljön med de så kallade stavstenarna i Husby (L1984:1035, L1984:1644, L1984:1645, L1984:916 & L1984:917).

På platsen fanns en nyligen anlagd parkeringsficka utfylld med väggrus, asfaltsrester och en del modernt skräp. Därunder framkom endast gul siltig lera. Utöver det genomkorsades området av en dagvattenledning samt angränsande fiber- och teleschakt. Objektet bedömdes efter sökschaktning som *Ej kulturhistorisk lämning*. Resultatet av den arkeologiska utredningen sammanfattas inledningsvis i **Resultattabellen** nedan med tillhörande karta (bilaga 3).

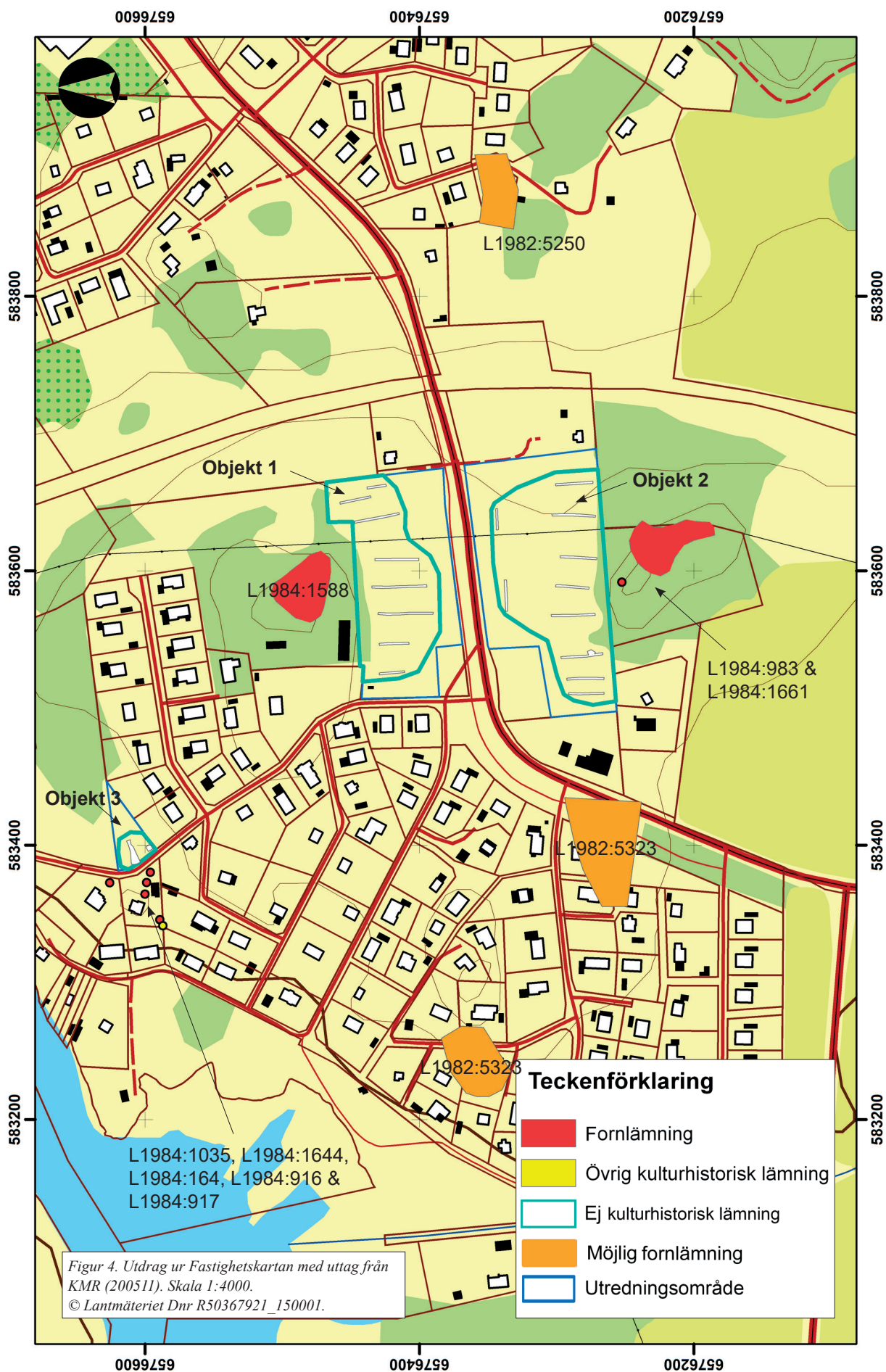
Detaljerade beskrivningar av objekten redovisas i bilaga 1. I tabellen har *Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 4.7, 2018-03-23, uppdaterad 2018-11-30 (RAÄ)* utgjort utgångspunkt vid indelning av lämningstyp och antikvarisk bedömning. Länsstyrelsen avgör vilka åtgärder som behöver vidtas i varje enskilt fall.

Resultattabell

Objekt	Lämningstyp	Källa	Schakt nr	Antikvarisk bedömning
1	Boplatsläge	Schaktning	1-8	Ej kulturhistorisk lämning
2	Boplatsläge	Schaktning	9-18	Ej kulturhistorisk lämning
3	Möjligt grav- & boplatsområde	Schaktning	19-20	Ej kulturhistorisk lämning

Figur 3. Stavstenarna i Husby, litografi av Richard Dybeck publicerad i Runa år 1842. Husby-Rekarne kyrka anas till vänster i bild och Hyndevadfallet till höger. Idag återstår de tre resta stenarna till vänster samt skeppsättningen i bildens högra nederkant. Bilden är beskuren. (SMA bild nr SLM M034753.)

Referenser

Appelgren, Katarina. 1993. *Husby*. Södermanland, Husby-Rekarne socken, Husby 3:36, RAÄ 2. RAÄ. UV Stockholm, Rapport 1993:48. Stockholm.

Burström, Mats. 1996. Mångtydiga fornlämningar. I: *Fornlämningar och folkminnen*. Red. Gunnel Friberg. RAÄ. Stockholm.

KMR. Kulturmiljöregistret. Datauttag 20200511, Eskilstuna kommun (<https://www.raa.se/hitta-information/fornreg/for-yrkesanvandare-i-fornreg/geodata-datauttag-yrkesanvandare/>)

Lindqvist, Sune. 1915. *Den helige Eskils biskopsdöme. Några arkeologiska vittnesbörd om den kristna kyrkans första organisation inom mellersta Sverige*. Särtryck ur Antikvarisk tidskrift för Sverige. Del 22. Diss. Stockholm.

Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 4.7 (2018-03-23). Uppdaterad 2018-11-30. Riksantikvarieämbetet. (www.raa.se/fornreg).

Rannsakningar efter antikviteter. Band II. Södermanland, Närke, Värmland, Västergötland, Östergötland, Gotland. Häfte 1. Text. (Utg 1969 av Ingmar Ohlsson, Nils-Gustaf Stahre & Carl-Ivar Ståhle). KVHAA. Stockholm.

Sander, Birgitta. 1986. *Fornl 2 och 7, Husby 3:400, Husby-Rekarne sn, Södermanland. RAÄ, undersökningsverksamheten*. Stockholm.

Äijä, Karin. 1990. *Husby 3:41, Husby-Rekarne socken, Södermanland. RAÄ. Undersökningsverksamheten Rapport*. Stockholm.

Arkiv

Antikvarisk Topografiska Arkivet (ATA).

Sö 2842, Gravfältskarta, Hyndevad, Husby-Rekarne, Södermanland (ritningar).

Riksarkivet (RA) Riksarkivet, specialsök, Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev. SDHK nr 634, 2382 & 4461

Rikets allmänna kartverk (RAK), Arkivsök.

Akt nr J133-10g5h58. Ekonomiska kartan, Husby-Rekarne, upprättad år 1957.

Akt nr J112-74-17. Häradskartan, Eskilstuna, upprättad åren 1897-1901.

Akt nr C31-30:c1:58-9. Geometrisk avmätning, Husby nr 1-4, Husby-Rekarne socken, Södermanlands län. Upprättad år 1647 av Johan Larsson Groth.

Akt nr C31-30:1. Geometrisk avmätning, Husby nr 1-4, Husby-rekarne socken, Södermanlands län. Upprättad år 1723 av Anders i Mörn & Daniel Milander.

Akt nr C31-30:2. Storskifte. Husby nr 1-4, Husby-rekarne socken, Södermanlands län. Upprättad år 1807 av Nils Vahlström.

Akt nr C31-30:4. Laga skifte. Husby nr 1-4, Husby-rekarne socken, Södermanlands län. Upprättad år 1834 av Abraham Gideon Ramsten.

Sörmlands museums arkiv & bibliotek (SMA). Bild nr SLM M034753.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2017

Länsstyrelsens dnr: 431-2166-2020

Tid för utredningen: 2020-05-11 – 2020-05-14

Personal: Lars Norberg & Ingeborg Svensson

Belägenhet: N 6576256,902 E 583505,077

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Utredningsområde: Ca 29 000 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material. Inga fynd påträffades.

Bilagor

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Objekt 1. Boplatsläge, ca 150 x 60 m st (O-V), ca 33-35 möh. Beläget i flack sydvänd sluttning i åkermark. *Ej kulturhistorisk lämning.*

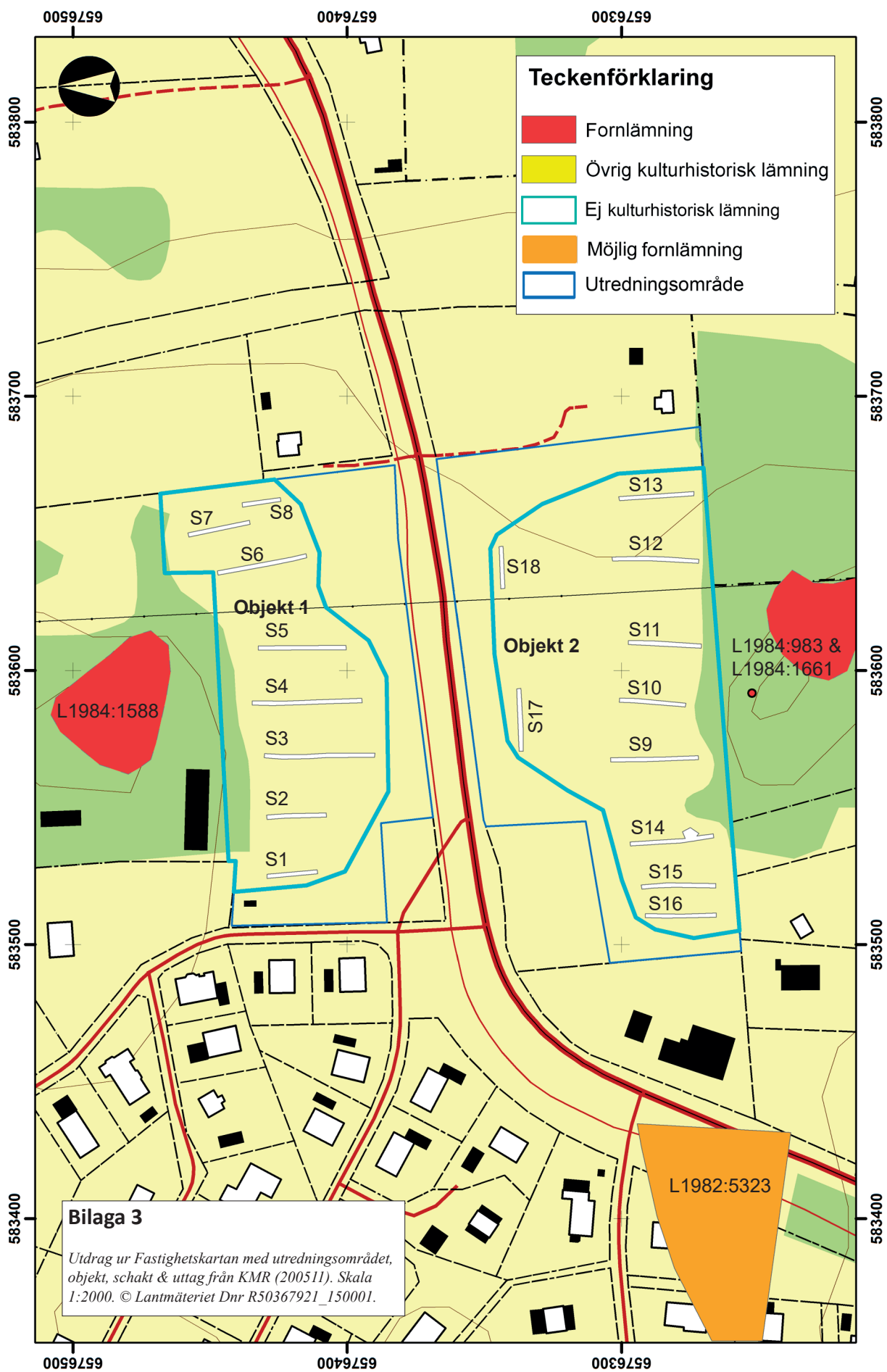
Objekt 2. Boplatsläge, ca 170 x 80 m st (O-V), ca 31-34 möh. Beläget i flack åkermark. *Ej kulturhistorisk lämning.*

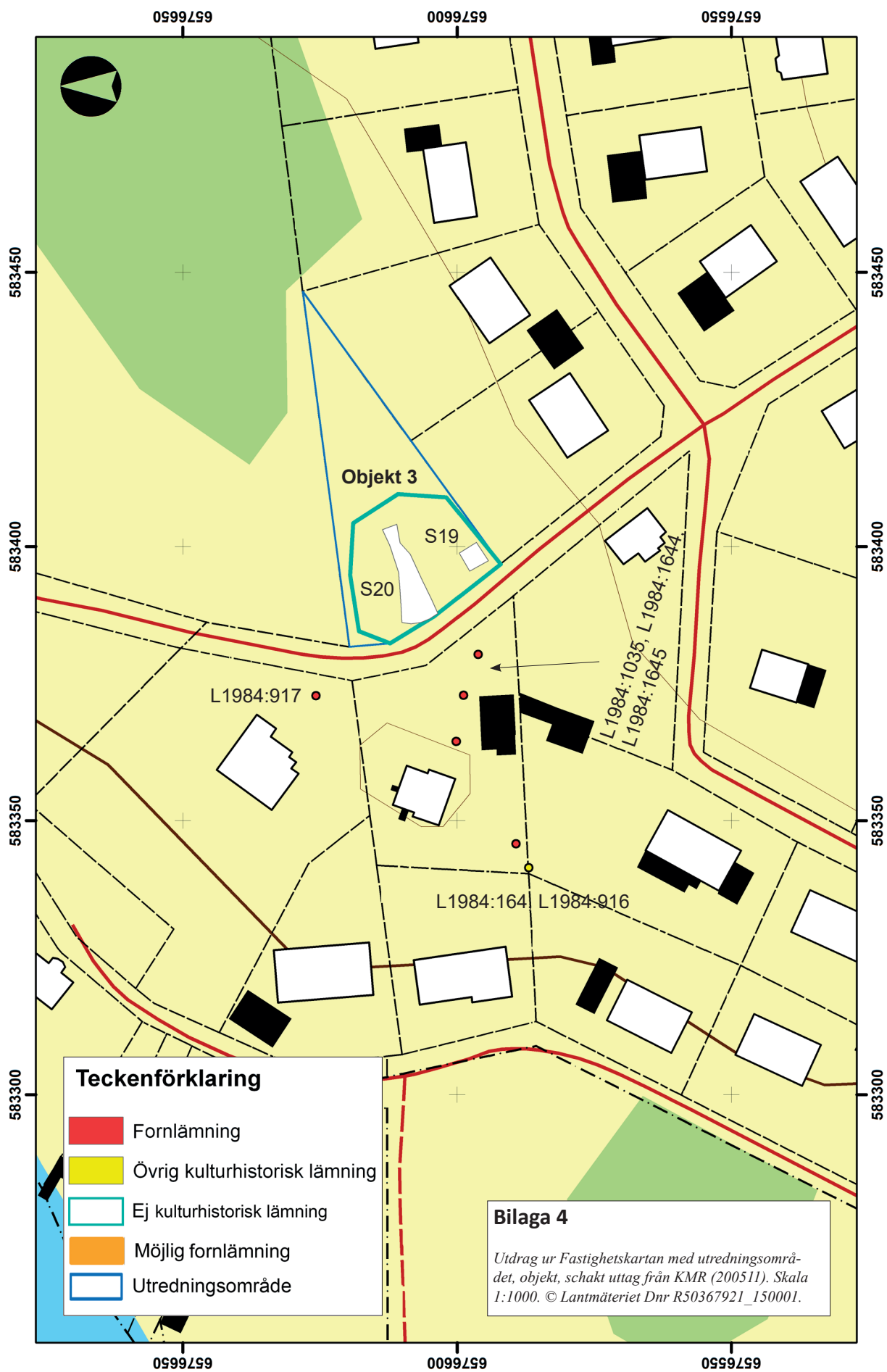
Objekt 3. Möjligt grav- & boplatssområde, ca 28 x 22 m st (NV-SO), ca 28-30 möh. Beläget i svag nordväst sluttning intill moränhöjd. Före detta åkermark beväxt med enstaka träd och sly. *Ej kulturhistorisk lämning.*

Bilaga 2. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
S1	19 x 1,6	0,3-0,4	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av tegel och spridda skärviga stenar, ca 0,05 m st. I botten ljusgrå lera (undergrund).
S2	22 x 1,6	0,25-0,45	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av skärviga stenar, ca 0,05 m st. Fajans. I botten ljusgrå lera (undergrund).
S3	40 x 1,6	0,3-0,35	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av skärviga stenar, ca 0,05 m st. Tegelkross och en bit yngre rödgods. Markfast sten, ca 0,4 m st. I botten ljusgrå/gulgrå lera (undergrund).
S4	40 x 1,6	0,16-0,30	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av skärviga stenar. Tegelflis. Markfast sten, ca 0,7 m st. I botten ljusgrå lera (undergrund).
S5	32 x 1,6	0,15-0,30	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av skärviga och kantiga stenar, ca 0,05 m st. Tegelflis. I botten gulgrå lera (undergrund).
S6	33 x 1,6	0,15-0,30	Grästorv, brungrå lera övergående i lerig morän. Tegelflis, fajans. I botten gulgrå lera och lerig morän (undergrund).
S7	23 x 1,6	0,20-0,30	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av småsten. Tegelflis. Markfast sten, ca 0,5 m st. I botten gulgrå lera (undergrund).
S8	14 x 1,6	0,20-0,25	Grästorv, brungrå lera. Tegelflis. I botten gulgrå lera och berg i dagen (undergrund).
S9	32 x 1,6	0,12-0,20	Grästorv, brungrå lera. Tegelflis. I botten grå lera och enstaka markfasta stenar i S (undergrund).
S10	24 x 1,6	0,12-0,20	Grästorv, brungrå lera. Tegelflis. I botten grå lera (undergrund).
S11	27 x 1,6	0,15-0,25	Grästorv, brungrå lera. I botten grå lera (undergrund).
S12	32 x 1,6	0,20-0,30	Grästorv, brungrå lera. I botten grå lera (undergrund).
S13	28 x 1,6	0,20-0,30	Grästorv, brungrå lera. I botten grå lera (undergrund).
S14	31 x 1,6-5,0	0,20-0,40	Grästorv, brungrå lera och lerig morän med inslag av kantiga och rundade stenar, ca 0,2-0,5 m st. I Ö åkerhak med upplagd röjningssten. Tegelflis. I botten grå lera och lerig morän med enstaka markfasta stenar i S (undergrund).
S15	27 x 1,6	0,25-0,40	Grästorv, brungrå lera. Enstaka inslag av småsten, ca 0,1 m st. Tegelflis. I botten gulgrå lera (undergrund).

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
S16	26 x 1,6	0,25-0,40	Grästorv, brungrå lera. Centralt i schaktet rester efter bortplöjt impediment med röjningssten, ca 0,3-0,5 m st. Tegelflis. I botten gulgrå lera (undergrund).
S17	23 x 1,6	0,25-0,30	Grästorv, brungrå lera. I ploggången ett större kantigt block, ca 0,7 m st. I botten gulgrå lera (undergrund).
S18	16 x 1,6	0,20-0,30	Grästorv, brungrå lera. I botten gulgrå lera (undergrund).
S19	4 x 4	0,2-0,5	Intill och i N är en anlagd parkering uppfylld med singel. I ytan synliga stenar, ca 0,2-1,5 m st. Delvis täckta med väggrus och asfaltsbitar. Stenmaterialet, som initialt bedömdes som en möjlig stenpackning, bestod av spräckta stenar och omrörda massor av väggrus, plast, ölburkar och asfalt. Massorna vilade på lera (undergrund).
S20	18 x 7,0-2,0	0,2-0,4	Grästorv. Därunder påförd singel blandat med matjord. Enstaka recenta föremål i form av moderna glasbitar, tegel, plast, asfalt, lecablock, och en bumerang av plast. Därunder gul siltig lera (undergrund).

Bilaga 5. Fotodokumentation

Objekt 1 & 2, boplatslägen fotograferade mot norr. Gravfältet L1984:1588 är beläget på krönet av höjdpartiet i bakgrunden. Foto: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Sökschaktning inom boplatsläget objekt 2 (S12). I bakgrunden objekt 1 & gravfältet L1984:1588. Foto mot norr: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Sökschakt inom objekt 3, ett möjligt grav- & boplatsområde (S19). I bakgrunden anas Vikingsborg och stavstenarna. Foto mot nordväst: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Sökschakt inom objekt 3, ett möjligt grav- & boplatsoområde (S20). I bakgrunden syns Vikingsborg och stavstenarna. Foto mot väster: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Stavstenarna i Husby fotograferade mot sydväst (L1984:1035, L1984:1644 & L1984:1645) Foto: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Skeppsättningen L1984:917, belägen strax norr om stavstenarna. Foto: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.